

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
імені І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «МИСТЕЦЬКИЙ АЛЬЯНС»
КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ**

**ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ОСВІТА:
СИНТЕЗ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(28 жовтня 2021 року)**

Харків – 2021

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Бондар Є.</i> Сучасна виконавсько-хорова практика та фахова освіта: скерованість в завтра	3
<i>Васильєва О.</i> Організація викладання хорového диригування з використанням дистанційної платформи MOODLE.....	5
<i>Шпак Г.</i> ІХ Всеукраїнський хорový конкурс ім. М. Леонтовича – головна подія хоровой громади в Україні	8
<i>Бабюшина О.</i> Презентація збірки колядок і щедрівок «Зійшла зоря ясна»	11
<i>Белік-Золотарьова Н.</i> Відкриття меморіальної дошки видатному музиканту Ю.І. Кулику: післямова	12

СЕКЦІЯ 1

ВИДАТНІ МАЙСТРИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ШКОЛИ

<i>Смирнова Т.</i> Кулик Юрій Іванович як феномен диригентсько-хорової школи Харкова 14	
<i>Мартинюк А.</i> Багатовекторність музично-педагогічної діяльності визначних представників харківської диригентсько-хорової школи у другій половині ХХ століття (до 1991 р.)	16
<i>Мартинюк Т.</i> Наукова парадигма музично-педагогічної школи Тетяни Смирнкової ...	26
<i>Флейчук Х.</i> Образно-тембральні концепти української хоровой музики у творчому методі Богдана Дерев'янка	28
<i>Головіна В.</i> Основні аспекти оперно-хорової та науково-педагогічної діяльності Л. М. Бутенка	31

СЕКЦІЯ 2

ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА

<i>Воскобойнікова Ю.</i> 40-й Міжнародний фестиваль «Гайновські дні церковної музики» як виклик хоровой коронакризі.....	35
<i>Гончаренко М.</i> OPEN OPERA UKRAINE: враження від мистецької акції в Чернігові ...	37
<i>Савенко С.</i> Формування нових традицій у хоровому конкурсно-фестивальному русі (дистанційні та онлайн фестивалі-конкурси)	39
<i>Шатова І.</i> Виконавський аналіз в курсі ЧХП у контексті стильового підходу	41
<i>Кириленко Я.</i> Трансформація педагогічних компетентностей диригента-хормейстера: виклики сьогодення	43
<i>Михайлова Н.</i> Використання інструментарію навчальної дисципліни «Сценічної мови» в практикумі хорového виконавства	45
<i>Сухомлінова Т.</i> Мотивація як фактор професійного розвитку студента	47
<i>Дзівалтівський М.</i> Практичні заняття хорového класу у віртуальному просторі	48
<i>Сіка Ю.</i> Формування диригентсько-хорової культури у виконавському мистецтві	50
<i>Василенко Л.</i> Сучасні тенденції в хоровому виконавстві учбових колективів музичного коледжу	52

Історико-стильовий аналіз, музикознавчий аналіз змісту і форми твору доповнюється спеціальними видами аналізу – аналізом вокально-хорових виконавських засобів виразності, аналізом диригентських виконавських засобів виразності, аналізом художніх і технічних труднощів (включаючи і вокально-хорові труднощі). Найголовніше – таке складне взаємопереплетення різних аспектів аналізу дозволяє усі виконавські засоби виразності розглядати крізь призму історико-стильового підходу.

Читання хорових партитур – це, свого роду, початок освоєння диригентом музичного твору з метою створення «виконавської партитури», внутрішньої «моделі» виконання, що попереджає диригентській дії.

В результаті історико-стилістичного, музично-теоретичного, виконавського і диригентського аналізу хорової партитури студент-хормейстер усвідомлює художньо-образний зміст твору і знаходить способи передачі і прийоми для його втілення. Найголовніше – виконавський аналіз хорової партитури, поряд з музикознавчим та іншими складовими, з першого і до останнього моментів – *дієвий*. Виконавець на всіх його етапах обмірковує характер технічних засобів втілення і передачі художніх образів, які він уявляє.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що в єдиному процесі виховання професійної майстерності студента-хормейстера методика виконавського аналізу хорової партитури в курсі ЧХП є тим фундаментом, на основі якого формується ясне розуміння історичності процесу розвитку виразних і технічних засобів хорового виконавського мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Апексимова М. Формирование навыков чтения с листа в процессе преподавания хоровых дисциплин. *Совершенствование хорового образования в свете реформы высшей школы*: сб. ст. ГМПИ им. Гнесиных. М., 1989. Вып. 107. С. 99-109.
2. Живов В. Исполнительский анализ хорового произведения. М.: Музыка, 1987. 95 с.
3. Калашникова Н. Формирование навыков целостного восприятия хоровой партитуры у будущего дирижера-хормейстера в процессе высшего профессионального образования: автореферат. дис. ... канд. искусств.: спец. 13.00.02. Екатеринбург, 2006. 20 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/>
4. Лapidус Ф. Вопросы методики и чтения хоровых партитур в классе концертмейстерства: машинопись / библиотека ОНМА им. А. В. Неждановой. Одесса, 1970. 12 с.
5. Сіненко О. Читання партитур : пратикум. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 84 с.

Яна Кириленко

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИРИГЕНТА-ХОРМЕЙСТЕРА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Нова освітня стратегія викладання орієнтована на корпоративну культуру, впровадження європейських стандартів та інноваційних навчальних програм, проведення досліджень високого рівня. Вона адаптована на інтерактивні технології навчання, дистанційний формат спілкування з використанням найсучасніших комп'ютерних технологій, отримання освіти високої якості, що надає перспективу набуття фахових компетенцій, необхідних для практичної діяльності.

У хоровій галузі трансформується комунікація «педагог-диригент – студент», стратегія навчання зосереджується на інформальній освіті, теоретичній діяльності, практичній самоосвіті, самовдосконаленні.

Сучасні пертурбації вимагають формування педагога нового покоління, який не тільки виконує освітньо-виховні функції, але й уміє вчасно відреагувати на зміни ринку праці та потреби соціума. Нові ролі педагога-диригента (тьютор, ментор, модератор, фасилітатор тощо) мають включати інноваційні ідеї та підходи в його освітній і психолого-педагогічній практиці, що зумовлені впливами зовнішніх і внутрішніх чинників, нововведеннями всередині професійних сфер, проблемами формальної, неформальної та інформальної освіти.

Однією з форм системи навчання за допомогою інформаційних технологій є електронні навчальні курси (ЕНК), які розташовані на освітній платформі Moodle в ресурсі е-навчання. ЕНК – це важливий та цікавий шлях вдосконалення професійної майстерності студентів, бо загальнодоступний в будь-якому місці та будь-який час. Він передбачає користування найрізноманітнішими та найсучаснішими формами (текст, відео, тести тощо), забезпечує перспективу контактування студента з викладачем у режимі онлайн за межами аудиторії. Метою ЕНК є переосмислення партнерства між студентом і педагогом-диригентом, де форма комунікації – рівний рівному. ЕНК передбачає розвиток музично-естетичного інтелекту студентів, формування адаптованих умінь і навичок, вивчення ними специфіки управління музичним колективом, підготовку до концертно-творчої та педагогічної діяльності. Заняття в ЕНК дають широку перспективу для різних форм самостійної діяльності, суть яких визначається наявністю різноманітних установок, методик, технік.

Складові ЕНК – інформація про авторів курсу, відео-презентація курсу, освітня програма, опис навчальної дисципліни, навчально-методична карта, критерії оцінювання, вимоги до модульних контрольних робіт, заліку, екзамену, завдання до лабораторних занять, творчі завдання до самоконтролю та самостійні роботи, електронний журнал, глосарій, методичні рекомендації тощо.

Студенти звітують, завантажуючи практичні (лабораторні, самостійні), творчі заняття у вигляді аудіо/відео файлів, аудіо/відео записів, текстових файлів у pdf форматах, онлайн текстів, сканованих сторінок з письмовими відповідями для оцінювання на Google-диск корпоративного акаунту, надають посилання. Педагог оцінює самостійну діяльність студента, залишає коментарі, електронний журнал підраховує бали.

Без сумніву, домашня робота є важливою складовою в діяльності кожного музиканта-виконавця, першочерговим у процесі виховання. Що стосується дисципліни хорове диригування, то, безумовно, ЕНК курс направить у потрібне русло самовдосконалення особистості, допоможе теоретично й практично покращити знання, уміння, навички. Але неефективність онлайн-мануального напрацювання полягає в тому, що студент-диригент обмежений рамками екрана монітора, не має творчого контакту з концертмейстером в інтерпретаційному виконавському процесі, він копіює жести педагога з відео-репрезентацій, не завжди психологічно готовий усвідомлювати результат тощо.

Специфіка викладання творчих дисциплін, індивідуальні заняття студента з викладачем і концертмейстером передбачають у першу чергу особистісне спілкування наживо, творчу атмосферу обміну інформацією, чуттєву й контактну емпатію,

психологічну й дотикову комунікацію. Лише живе ансамблеве музикування створює творчу та плідну атмосферу заняття.

Список використаних джерел:

1. Кириленко Я. О. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 108 с.
2. Кириленко Я. О. Взаємодія тьютора та студента-диригента в умовах дистанційного навчання: комунікативні аспекти. *Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії*: матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, м. Одеса, 15 березня – 23 квітня 2021 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 96–98.

Наталія Михайлова

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СЦЕНІЧНА МОВА» В ПРАКТИЦІ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА

Професія диригента-хормейстера – одна з найскладніших багатокомпонентних діяльностей у музично-виконавській царині. Її прояви різнобічні та багатовекторні, що вказує на неординарність диригентського мистецтва та потребує аналізу та ретельного вивчення усіх процесів, пов'язаних як з комплексом психологічно-комунікативних механізмів, що лежить в основі спілкування диригента і виконавців, так і безпосередньо фахових компетенцій, як результату розвитку професійних якостей особистості диригента-хормейстера.

Саме тому дослідження процесу вдосконалення професійних навичок сучасного диригента-хормейстера, шляхів оптимізації навчання та стратегія розвитку мистецько-педагогічної освіти сьогодні в цій галузі видається вельми актуальними.

Якісна професійна підготовка майбутнього диригента хормейстера потребує оволодіння фаховими знаннями, вміннями та навичками, а також удосконалення особистісних вольових і сугестивних його якостей вже на етапі аналітичного опрацювання художнього тексту – основи хорового твору. Мистецтво мови потребує ретельного вивчення її законів та створення алгоритму роботи виконавця над інтерпретацією художнього тексту. Вихід у суміжну мистецьку сферу – театральну, а саме сценічного мовлення допоможе знайти шлях до художньої виразності мови, кращого усвідомлення авторського задуму задля створення як власної інтерпретації художнього тексту, так і музичного твору в цілому.

«Бачення» твору, за К. Станіславським, це наповнення живими, життєвими уявленнями усіх персонажів, їх дій, обставин, предметів, явищ, навколишнього середовища, що змальовані автором тексту. Власні спогади, асоціації, спостереження допомагають глибше проникнути в авторський текст, усвідомити думку автора, домислити, уявити, деталізувати авторський опис завдяки чому звернення до глядача пролунає набагато правдивіше й переконливіше. А коли твір зазвучить самобутньо, унікально, змістовно – виконавець може відчувати себе не просто передавачем авторського задуму, а творцем художньої композиції. Мистецтво сценічної мови неможливе без розуміння семантичного наповнення мовної пунктуації. Саме розділові знаки є змістовими віхами на шляху до виразності мовлення, що під час виконання літературного тексту виділяються інтонаційно: змінами висоти, гучності, темпу, ритму мовлення.